

[Uz Sākumlapu](#) > ... > [Jūsu Tiesības](#) > [Nepilngadīgo Tiesības Tiesas Procesā](#) > Germany

Saturu nodrošina

Vācija

Nepilngadīgo tiesības tiesas procesā

Vācija

Vācijā uz lietām, kurās iesaistīti nepilngadīgie un kuras tiek iesniegtas tiesā, attiecas īpaši noteikumi un procedūras. To mērķis ir aizsargāt lietā iesaistīto jauniešu tiesības un intereses. Nepilngadīgie ir bērni un jaunieši, kas nav sasnieguši 18 gadu vecumu.

1. Nepilngadīgo tiesībspēja un rīcībspēja

Principā bērni, sākot no dzimšanas brīža, var tikt iesaistīti civilprocesā kā prasītāji vai kā atbildētāji. Civilprocess ir tāda tiesvedība tiesā, kurā īsteno privātās tiesības, piemēram, tiesības, kas izriet no īres līguma.

Tomēr kopumā tiesībspēja un rīcībspēja vērsties tiesā tiek iegūtas tikai pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas. Tas nozīmē, ka tikai no šā brīža tiesvedības ietvaros ir iespējams rīkoties neatkarīgi, piemēram, celt prasību vai iesniegt prasījumus. Pirms nepilngadīgie sasnieguši 18 gadu vecumu, viņu likumīgajiem pārstāvjiem, parasti viņu vecākiem, šīs procesuālās darbības jāveic viņu vārdā.

Tomēr ir spēkā daži izņēmumi:

- ja rodas strīdi par nepilngadīgo darba attiecībām, var uzskatīt, ka nepilngadīgajam ir tiesībspēja un rīcībspēja vērsties tiesā no septiņu gadu vecuma;
- tiesvedībā ģimenes lietu tiesās, kas attiecas, piemēram, uz prasībām par uzturnaudu vai saskarsmes tiesībām, tiek uzskatīts, ka nepilngadīgie ir tiesībspējīgi un rīcībspējīgi no 14 gadu vecuma. Tas nozīmē, ka, sākot no 14. dzimšanas dienas, viņi paši var īstenot savas procesuālās tiesības. Pēc tam viņi var lūgt sākt tiesvedību un saņemt rakstveida apsvērumus, kas, piemēram, attiecas uz pašu procesu, un viņiem ir tiesības pašiem piekļūt dokumentiem.

2. Pielāgoti procesuālie noteikumi attiecībā uz tiesvedību, kurā iesaistīti nepilngadīgie

2.1. Civilprocess

Ja bērns kā prasītājs vai atbildētājs ir iesaistīts civilprocesā, bērna vietā iztaujā juridisko pārstāvi, parasti bērna vecākus. Tomēr, ja nepilngadīgs prasītājs vai atbildētājs jau ir sasniedzis 16 gadu vecumu, tiesa pēc saviem ieskatiem var arī nolemt, ka tā pati iztaujās nepilngadīgo.

2.2. Tiesvedība ģimenes lietu tiesās

Ja tiesvedība notiek ģimenes lietu tiesās, jo īpaši lietās, kas attiecas, piemēram, uz aizgādību un saskarsmes tiesībām, piemēro īpašus noteikumus, kas izstrādāti, ņemot vērā nepilngadīgo iesaisti vai līdzdalību. Tas galvenokārt un pirmām kārtām ietver tiesas pienākumu personīgi uzklaut bērnu neatkarīgi no viņa vecuma un gūt par to savu iespaidu. Šī uzklaušana parasti notiek bez bērna likumīgo pārstāvju klātbūtnes. Turklāt tiesai bieži ir personīgi jāuzklausa Bērnu un jauniešu labklājības iestādes (*Jugendamt*) pārstāvji un arī vecāki. Ja tas vajadzīgs bērna interesēs, tiesai *ad litem* ir jāieceļ bērnam atbilstošs aizbildnis. Šī persona tiek dēvēta arī par "bērna padomdevēju" (*Anwalt des Kindes*), un tā ir paredzēta, lai pārstāvētu bērna intereses tiesvedības gaitā.

2.3. Kriminālprocess

2.3.1. Mazgadīgie atbildētāji

Nepilngadīgais kriminālprocesā var būt apsūdzētais tikai tad, ja noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī viņš ir bijis vismaz 14 gadus vecs. Īpašu nepilngadīgo krimināltiesību kopumu (*Jugendstrafrecht*) piemēro atbildētājiem, kuri pārkāpuma izdarīšanas brīdī bija vecāki par 14 gadiem, bet vēl nebija sasnieguši 18 gadu vecumu. Pusaudžiem, kuri nodarījuma izdarīšanas brīdī bija vecāki par 18 gadiem, bet vēl nebija sasnieguši 21 gada vecumu, var piemērot nepilngadīgo krimināltiesību kopumu atkarībā no nepilngadīgā personīgās attīstības līmeņa vai nodarījuma veida. Nepilngadīgo krimināltiesībās ir paredzēts ne tikai plašāks pasākumu un iespējamo sodu klāsts nekā pieaugušajiem piemērojamajā krimināltiesību kopumā, bet arī īpaši noteikumi par tiesvedības norisi. Nepilngadīgo krimināltiesību normu mērķis ir ņemt vērā mazgadīgo atbildētāju attīstības līmeni. Īpašas nepilngadīgo tiesas (*Jugendgerichte*) ir kompetentas izskatīt krimināllietas pret nepilngadīgajiem. Principā tiesvedībā ir iesaistīta arī nepilngadīgo tiesiskās palīdzības aģentūra (*Jugendgerichtshilfe*), kas ir pašvaldības bērnu un jauniešu labklājības aģentūras (*Kinder- und Jugendhilfe*) sociālais dienests. Nepilngadīgo tiesas sēdes nav atklātas. Sīkāku informāciju par nepilngadīgo atbildētāju tiesībām skatiet [šeit](#).

2.3.2. Nepilngadīgie kā cietušie un liecinieki

Kriminālprocesā ir īpaši noteikumi par to bērnu un jauniešu aizsardzību, kuri jaunāki par 18 gadiem un kuri ir bijuši noziedzīga nodarījuma liecinieki vai ir tajā cietuši. Šo noteikumu mērķis ir novērst turpmākas traumas. Piemēram, tiesas sēdes, iztaujāšanas un citus izmeklēšanas pasākumus, kuros iesaistīts nepilngadīgs cietušais, būtu jāveic īpaši ātri. Tiesas sēdes laikā lieciniekus, kas jaunāki par 18 gadiem, var iztaujāt tikai tiesnesis. Visām pārējām procesā iesaistītajām personām, kurām ir tiesības uzdot jautājumus, tie jāuzdod ar tiesneša starpniecību. Lai izvairītos no atkārtotas iztaujāšanas, būtu jāizmanto iespēja veikt videoierakstus un audioierakstus attiecībā uz lieciniekiem, kas jaunāki par 18 gadiem. Daudzos gadījumos nepilngadīga cietušā liecības videoieraksti, kas veikti izmeklēšanas tiesneša klātbūtnē, var aizstāt liecību tiesas sēdes laikā. Personām, kas jaunākas par 18 gadiem un ir cietušas noziedzīgos nodarījumos pret tikumību un dzimumneaizskaramību vai noteiktos vardarbīgos noziedzīgos nodarījumos, ir tiesības pieprasīt psihosociālu atbalstu dalībai tiesas procesā. Šis intensīvais atbalsts ietver kvalificētus norādījumus un informācijas sniegšanu, kā arī atbalstu kriminālprocesa laikā, un attiecīgajai personai to nodrošina bez maksas. Ja pastāv bažas, ka apsūdzētā klātbūtne varētu ļoti negatīvi ietekmēt nepilngadīga liecinieka labbūtību, tiesa var noteikt, ka atbildētājam ir jāatstāj tiesas zāle, kamēr tiek iztaujāts liecinieks. Nepilngadīgu liecinieku gadījumā pēc attiecīgās personas lūguma lietu nedrīkst skatīt atklāti. Dažos gadījumos nepilngadīgi cietušie var pievienoties prasībai kā kopīgie prasītāji, un viņiem bez maksas tiek norīkots advokāts.

2.3.3. Bērniem piemērota informācija par kriminālprocesu

Federālā Tieslietu ministrija (*Bundesministerium der Justiz*) piedāvā daudzas bērniem piemērotas informatīvas brošūras, piemēram, *Du bist nicht allein* (*Tu neesi viens pats*) pirmsskolas un pamatskolas vecuma bērniem un *Ich habe Rechte* (*Man ir tiesības*) jauniešiem. Šajās publikācijās informācija par kriminālprocesu tiek sniegta vecumam atbilstošā veidā. Papildu informāciju par kriminālprocesu skatiet Federālās Tieslietu ministrijas tīmekļvietnē: <http://www.hilfe-info.de/>. Papildu informācija par noziedzīgos nodarījumos cietušo nepilngadīgo tiesībām ir pieejama [šeit](#).

3. Pasākumi tādas tiesvedības paātrināšanai, kurā iesaistīti nepilngadīgie

3.1. Tiesvedība ģimenes lietu tiesās

Prioritāte tiek piešķirta tiesvedībai, kas saistīta ar bērna dzīvesvietu, saskarsmi ar bērnu vai viņa nodošanu, kā arī tiesvedībai, kas izriet no riska bērna labklājībai. Viena mēneša laikā būtu jāriko tiesas sēde, kurā tiesa apspriedīs šo jautājumu ar attiecīgajām personām. Tiesai būtu jātiecas panākt vienošanos starp vecākiem. Šajā nolūkā tā var arī likt vecākiem piedalīties konsultācijās, ko piedāvā jaunatnes un labklājības aģentūras konsultāciju dienesti, vai, piemēram, informatīvā sanāksmē par mediāciju. Ja tiesvedība ir saistīta ar saskarsmi, tiesai būtu jānosaka pagaidu saskarsmes kārtība, lai aptvertu šo periodu.

3.2. Kriminālprocess

Vācijā piemēro īpašus noteikumus attiecībā uz soda izpildi jauniešiem. Nepilngadīgo krimināltiesību galvenais mērķis – rehabilitācija – ir noteicošais arī piespriesto sodu izpildē. Tādēļ ir jāņem vērā mazgadīgo likumpārkāpēju īpašās vajadzības un attīstības līmenis. Saskaņā ar nepilngadīgo krimināltiesībām nepilngadīgo tiesām ir pieejami dažādi iespējamie sodi, tostarp brīdinājumi, norādījumi par to, kā likumpārkāpējs var dzīvot, vai norādījumi par piedalīšanos sociālo mācībuursos, rīkojumi veikt darbu vai izmaksāt kompensāciju par nodarīto kaitējumu, (īstermiņa) aizturēšana un – kā galējais līdzeklis smagos gadījumos – sodi, kas saistīti ar brīvības atņemšanu nepilngadīgajiem. Nepilngadīgo sods, kas saistīts ar brīvības atņemšanu, tiek izciests īpašās mazgadīgajiem likumpārkāpējiem paredzētās iestādēs, lai sniegtu vecumam atbilstošu atbalstu un piedāvātu izglītību.

4. Vairākdisciplīnu pieeja

4.1. Ietekme uz nepilngadīgajiem atbildētājiem

Lai sasniegtu nepilngadīgo krimināltiesību galveno mērķi, proti, novērstu atbildētāja pieļautu recidīvu, ir īpaši svarīgi, ka dažādas profesionālās aģentūras saskaņoti sadarbojas nepilngadīgo kriminālprocesu ietvaros. Pateicoties šai koordinētajai pieejai, jauniešu labklājības pasākumus un tiesu atbildes pasākumus var mērķtiecīgi pielāgot atbildētāja individuālajai situācijai. Piemēram, nepilngadīgo juridiskās palīdzības aģentūra sniedz ziņojumu par atbildētāja personību un dzīves situāciju prokurora veiktas izmeklēšanas laikā. Pamatojoties uz šo informāciju, agrīnā posmā tiek izvērtēts, kā vislabāk reaģēt uz noziedzīgo nodarījumu. Praksē ir izveidoti dažādi jauniešu labklājības iestāžu, policijas un prokuratūras sadarbības modeļi, kas var palīdzēt optimizēt un paātrināt noteikto procedūru veikšanu.

4.2. Pasaules Bērnu fonda Bērna mājas

Pasaules Bērnu fonda [Bērna mājas](#) ir īpaši pielāgotas to bērnu un jauniešu vajadzībām, kuri ir fiziskas vai seksuālas vardarbības upuri. Šīs vietas ir bērniem piemēroti vairākdisciplīnu kontaktpunkti nepilngadīgajiem, kas cietuši no fiziskas un seksuālas vardarbības. Nodrošinot vienā ēkā ciešu sadarbību starp ārstiem, psihologiem, bērnu un jauniešu labklājības aģentūrām, policiju un tiesu iestādēm, tiek novērsta nepieciešamība atkārtoti iztaujāt un izmeklēt nepilngadīgos cietušos. Pirmā Bērna māja Vācijā tika atvērta 2018. gadā Leipcigā, un citas šādas mājas atrodas Berlīnē, Diseldorfā, Heidelbergā, Ortenavā, Minhenē, Flensburgā, Šverinā un Hamburgā.

5. Speciālistu mācības

5.1. Juristi

Vācija piedāvā juristiem plašu mācību kursu klāstu, kuros tiek apgūtas arī nepilngadīgo tiesības tiesvedības gaitā. Proti, informācija par šīm tiesībām tiek sniegta, izmantojot specializētus obligātus kursus juristiem, kas strādā ģimenes tiesību, krimināltiesību un ceļu satiksmes tiesību jomā.

5.2. Tiesneši un prokurori

Vācijas Tiesu akadēmija (*Deutsche Richterakademie*) piedāvā daudzus mācību kursus par nepilngadīgo tiesībām tiesvedības gaitā. Šie kursi ir paredzēti gan jaunajiem speciālistiem, gan arī pieredzējušiem profesionāļiem. Dalībnieki iegūst specializētas zināšanas un apgūst psiholoģiskas prasmes.

Kursos apskata tādās tēmas kā bērnu un jauniešu uzklauššana un iztaujāšana, vardarbība pret bērniem un nepilngadīgo krimināltiesības. Mērķis ir palielināt tiesnešu izpratni par bērnu un jauniešu situāciju un vajadzībām un dot viņiem praktiskas prasmes darbam un saziņai ar bērniem un jauniešiem. Dalība šajos mācībuursos ir brīvprātīga.

Ģimenes lietas izskata ģimenes lietu tiesās. Šādos tiesu procesos ģimenes lietu tiesu tiesneši uzņemas īpaši atbildīgu funkciju. Tiesību aktos ir noteiktas īpašas prasības attiecībā uz viņu kvalifikāciju. Papildus attiecīgajām juridiskajām zināšanām šādiem tiesnešiem vajadzētu būt arī pierādāmām zināšanām par psiholoģiju, jo īpaši bērnu attīstības psiholoģiju, vai par saziņu ar bērniem, vai arī viņiem šīs prasmes būtu bez liekas kavēšanās jāapgūst.

Tiesnešiem un prokuroriem, kas strādā nepilngadīgo krimināltiesās, vajadzētu būt prasmēm izglītības jomā un īpašai kvalifikācijai.

6. Bērna intereses

Tiesvedībai vecāku un bērnu lietās, piemēram, lietās par aizgādību un saskarsmi, ir raksturīgs *ex officio* izmeklēšanas princips (*Amtsermittlungsprinzip*), un tās mērķis ir aizsargāt bērna intereses. Bērna interešu ievērošanas princips ir noteikts kā Civilt kodeksa (*Bürgerliches Gesetzbuch*) pamatprincips, un tas ir jāņem vērā, pieņemot lēmumus vecāku un bērnu lietās. Tas ir svarīgs princips saistībā ar visām normām vecāku atbildības jomā.

Attiecībā uz dažiem lēmumiem pastāv atsevišķi noteikumi, kuros sīkāk izklāstītas prasības par to, kā būtu jāņem vērā bērna intereses. Tas var nozīmēt, ka lēmumam:

- vislabāk jāatbilst bērna interesēm (piemēram, ja bērns tiek nodots viena vecāka aizgādībā);
- jābūt bērna interesēs (piemēram, ja notiek saskarsme ar piesaistes personām, kas nav vecāki);
- tas nedrīkst būt pretrunā bērna interesēm (piemēram, ja ir noteikta kopīga vecāku aizgādība) vai apdraudēt bērna intereses (piemēram, ja vecāku aizgādības tiesības tiek atsauktas).

Ex officio izmeklēšanas princips nozīmē, ka tiesai ir pienākums pēc savas ierosmes konstatēt visus faktus, kas ir svarīgi nolēmuma pieņemšanai. Tādējādi tiesai ir aktīvs pienākums nodrošināt, ka tiesvedības gaitā tiek ņemti vērā visi būtiskie fakti un apstākļi, lai bērna interesēs tiktu pieņemts vislabākais iespējamais lēmums. Tādējādi šādā tiesvedībā ģimenes lietu tiesu galvenais uzdevums ir katrā atsevišķā gadījumā pieņemt lēmumu, kas ļauj pēc iespējas labāk ņemt vērā bērna intereses.

7. Ar nepilngadīgajiem saistītu nolēmumu izpilde

7.1. Spriedumu izpilde civilīetās

Principā spriedumu var izpildīt pret nepilngadīgo. Ja nepilngadīgajam ir aktīvi, piemēram, mantojuma saņemšanas rezultātā, ko var izmantot parādu samaksai, pret šo mantu var vērst piespiedu izpildi. Veicot šādus pasākumus, tiesu izpildītājs nedrīkst tieši sazināties ar nepilngadīgo, kuram nav tiesībspējas un rīcībspējas vērsties tiesā, bet tikai ar nepilngadīgā likumīgo pārstāvi.

7.2. Kriminālprocess

Vācijā jauniešiem noteikto sodu izpildei piemēro īpašus noteikumus. Nepilngadīgo krimināltiesību mērķis ir rehabilitācija, un tajās ņem vērā mazgadīgo likumpārkāpēju īpašās vajadzības un attīstības līmeni. Mazgadīgie likumpārkāpēji tiek ievietoti īpašās mazgadīgajiem likumpārkāpējiem paredzētās iestādēs, lai sniegtu vecumam atbilstošu atbalstu un piedāvātu izglītību. Sodi parasti ir vieglāki nekā pieaugušajiem piespriestie sodi, un to mērķim vajadzētu būt mazgadīgo likumpārkāpēju reintegrācijai sabiedrībā. Nepilngadīgo krimināltiesībās tiesneši var izmantot dažādus iespējamus sodus, tostarp brīdinājumus, norādījumus, sabiedrisko darbu, (īstermiņa) aizturēšanu un sodus, kas ietver brīvības atņemšanu nepilngadīgajam.

8. Tiesas lēmumu apstrīdēšana

8.1. Tiesvedība ģimenes lietu tiesās

Ģimenes lietās nepilngadīgajiem, kuriem nav tiesībspējas un rīcībspējas vērsties tiesā, ir pieejami attiecīgi tiesiskās aizsardzības līdzekļi, ko viņi var izmantot ar sava juridiskā pārstāvja starpniecību. Pieejamie tiesiskās aizsardzības līdzekļi ļauj attiecīgajai personai apstrīdēt tiesas lēmumu. Bērniem no 14 gadu vecuma ir arī tiesības iesniegt pārsūdzību par visiem jautājumiem, kas uz viņiem attiecas. Ja bērnam ir *ad litem* noteikts aizbildnis, viņa uzdevums ir apspriest tiesas lēmumu ar bērnu un apsvērt, vai bērna interesēs būtu pārsūdzības iesniegšana.

8.2. Kriminālprocess

Nepilngadīgiem atbildētājiem ir plašas tiesības lūgt pārskatīt pasākumus un lēmumus, kas pieņemti jebkurā nepilngadīgo kriminālprocesa posmā, ja viņi uzskata, ka viņu tiesības ir tikušas pārkāptas. Tas ietver īpašu

pārsūdzību iesniegšanu par spriedumiem. Šādas pārsūdzības var iesniegt arī nepilngadīgā vecāki vai likumīgie pārstāvji. Sīkāku informāciju par nepilngadīgo atbildētāju tiesībām skatiet [šeit](#).

9. Adopcija

Lēmumus par adopciju pieņem tiesa. Ja bērnu paredzēts adoptēt, šajā procesā ir iesaistīta bērnu un jauniešu labklājības aģentūra. Tādējādi adopcijas procedūra parasti notiek pirms lietas izskatīšanas ģimenes lietu tiesā. Nodošanu adopcijā var veikt tikai jauniešu labklājības dienesti, federālo zemju jauniešu labklājības dienesti un pilnvarotas adopcijas aģentūras.

Visas starptautiskās adopcijas procedūras, kas sāktas pēc 2021. gada 1. aprīļa, ir jākārt starptautiskai adopcijas aģentūrai. Starptautiskās adopcijas aģentūras ietver federālo zemju jauniešu labklājības biroju centrālās adopcijas aģentūras un zemju apstiprinātas starptautiskās adopcijas aģentūras. Ja adopcija ir notikusi bez nodošanas adopcijas procedūras, ārvalsts lēmumu par adopciju Vācijā var atzīt tikai izņēmuma gadījumos un saskaņā ar stingriem nosacījumiem. Par šādu atzīšanu ir jāpaziņo tiesai.

Saskaņā ar Vācijas tiesību aktiem bērniem ir jāpiekrīt adopcijai, sākot no viņu 14. dzimšanas dienas. Jāsaņem arī juridiskā pārstāvja piekrišana. Attiecībā uz bērniem, kas jaunāki par 14 gadiem, piekrišanu var dot tikai likumīgais pārstāvis. Šādos gadījumos ir svarīgas arī bērna vēlmes.

Sākot no 16. dzimšanas dienas, adoptētajiem bērniem ir tiesības personīgi iepazīties ar saviem dokumentiem, lai saņemtu informāciju par savu bioloģisko ģimeni un dzīvi. Viņiem ir arī likumīgas tiesības saņemt atbalstu no adopcijas aģentūras, ja viņi vēlas uzzināt par savu bioloģisko ģimeni.

 Lapa atjaunināta: 23/07/2025

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.